

OPINIA KRAJOBRAZOWA DOTYCZĄCA PRZEDSIĘWZIĘCIA POLEGAJĄCEGO NA WYDOBYCIU
KRUSZYWA NATURALNEGO I JEGO WSTĘPNEJ PRZERÓBCE ZE ZŁOŻA ZERBUŃ III,
NA DZIAŁCE O NUMERZE GEODEZYJNYM 95/5, OBRĘB ZERBUŃ, GMINA JEZIORANY,
POWIAT OLSZTYŃSKI, WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE.

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU WSI ZERBUŃ

Wieś Zerbuń jest warmińską wsią typu ulicowego, bez wyraźnej dominanty w jej obrębie, o typowej wiejskiej zabudowie. Współczesne budynki wpisują się charakterem w budynki z przełomu XIX i XX wieku. Całość jest uporządkowana, zgodna z charakterem miejsca.

Wieś położona jest na terenie mezoregionu Pojezierze Mrągowskie charakteryzującego się wzgórzami morenowymi oraz przecinającymi je w kierunku południkowym rynkami. Miejscowość otoczona jest rozłogami pól uprawnych oraz lasami. Teren dookoła jest falisty, bez wyraźnych wzniesień z licznymi zadrzewieniami śródpolnymi. Teren ma charakter typowo rolniczy z pojedynczymi współczesnymi wyjątkami. W kierunku wschodnim Zerbuń widokowo powiązany jest z miejscowością Biesowo. Harmonijna zabudowa wsi i tworzona nią sylweta wsi stanowią dominantę w terenie. Całość przestrzeni posiada dominantę krajobrazową w postaci wieży kościoła znajdującego się w Biesowie. Jednocześnie w tym kierunku znajduje się najważniejsze powiązanie widokowe ze wsi Zerbuń w postaci osi widokowej na ten kościół. W samej wsi i jej najbliższym otoczeniu znajdują się akcenty kulturowe w postaci kapliczek, cmentarzy wojennych i mogił. Analiza krajobrazowa wskazuje na liczne powiązania widokowe z otaczającym krajobrazem tworzonym pofalowanym terenem pól uprawnych, lasami oraz urozmaicającymi go zabudowaniami kolonijnymi i zadrzewieniami śródpolnymi.

Zlokalizowane w północnej części miejscowości wyrobiska żwiru znajdują się w obrębie makrownętrza utworzonego wokół zabudowy wsi rozłogami pól uprawnych, którego ściany wyznaczają głównie zadrzewienia a także szlaki komunikacyjne. Wyrobiska te znajdują się w bezpośrednim sąsiedztwie osi widokowej w kierunku wsi Biesówko, a także w bezpośrednim sąsiedztwie punktu widokowego wyznaczającego początek osi widokowej w kierunku Biesowa – najważniejszego powiązania widokowego we wsi.

Wyrobisko z uwagi na swój charakter (płaska powierzchnia, bez wysokich zabudowań i przeskalowanych wysokością mas zwałowych ziemi) nie stanowi hiperdominanty dla terenu. Z uwagi na swój obszar oraz lokalizację blisko zabudowy wiejskiej stanowi subdominantę w terenie stanowiąc na północ oraz północny-zachód konkurencję dla sylwety wsi. Ekspozycja wsi z kierunku wsi Biesówko (północno-wschodniego) zostaje zakłócona od strony północnej. W kierunku południowym oraz południowo-zachodnim powiązania widokowe wsi oraz jej ekspozycja nie są zakłócone. Ekspozycja wsi w kierunku południowym została całkowicie zmieniona i zakłócona. Zmianę w krajobrazie stanowią drogi dojazdowe do wyrobisk wykorzystywane w charakterze przemysłowym a nie rolniczym czy turystycznym.

OPINIA DOTYCZĄCA KOLEJNEJ INWESTYCJI POLEGAJĄCEJ NA WYDOBYWANIU ŻWIRU
W SĄSIEDZTWIE ISTNIEJĄCYCH ŻWIROWNI.

Utworzenie w pobliżu istniejących żwirowni kolejnego wyrobiska w sposób wizualny znacznie powiększy areal terenu użytkowanego w tym celu. W krajobrazie wsi Zerbuń spowoduje to zwiększenie agresywności subdominanty jaką tworzą istniejące żwirownie. Należy jednoznacznie podkreślić, iż w aspekcie wizualnym istniejące wyrobiska wraz z towarzyszącą im infrastrukturą odbierane są jako jedna przestrzeń. Tym samym inwestycja polegająca na lokalizowaniu w pobliżu istniejących żwirowni kolejnej w kontekście krajobrazu nie może być rozpatrywana osobno, tym bardziej, iż istniejące wyrobiska znajdują się w bliskim sąsiedztwie zabudowań (ok. 150 m).

Niezaprzeczalnym jest fakt, iż zrekułtywowanie po okresie eksploatacji istniejących żwirowni daje możliwość przywrócenia ładu krajobrazowego, szczególnie jeśli jako kierunek rekułtywacji wybierze się kierunek rolny – zgodny z charakterem przestrzeni. Jednakże należy w tym przypadku zwrócić szczególną uwagę, iż kilkunastoletni okres eksploatacji

jednej żwirowni, następnie co najmniej kilkuletni czas jej rekultywacji oraz sukcesji roślinnej daje w sumie kilkadziesiąt lat na przywrócenie walorów krajobrazowych miejsca. Zamiar otworzenia kolejnej żwirowni obok trzech już istniejących jest idealnym przykładem, iż cały proces może być maksymalnie przedłużony w czasie. Daje to okres przynajmniej jednego pokolenia, któremu wzorce krajobrazowe zostaną ukształtowane w sposób wadliwy. Biorąc pod uwagę, iż krajobraz wsi Zerbuń jak i całej gminy Jeziorany jest jednym z podstawowych jeśli nie najważniejszym produktem marketingowym, jako architekci krajobrazu inwestycję taką oceniamy jako niekorzystną krajobrazowo, potęgującą degradację lokalnego krajobrazu.

UWAGI KOŃCOWE

Analizując wykonany w styczniu 2016 r. Raport o oddziaływaniu na środowisko planowanego przedsięwzięcia nie sposób uniknąć stwierdzenia, iż krajobraz w niniejszym dokumencie potraktowany został po macoszemu. Z uwagi na charakter wsi, jej położenie, sposób jej prezentowania w różnych dokumentach planistycznych, mediach czy internecie, historię, powinien być to czynnik traktowany na równi z opisywaną florą i fauną. Zwracamy uwagę, iż w punkcie 3. wspomnianego raportu krajobraz pominięto w ogóle i nie wskazano go jako elementu przyrodniczego objętego oddziaływaniem inwestycji. Tymczasem w obowiązującej Ustawie o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880, t. j.) krajobraz jest wymieniany jako jeden ze składników przyrody. O krajobrazie wzmiankuje się jedynie na stronach 53. i 93 Raportu. W pierwszym przypadku została zawarta informacja, iż jednoznaczne określenie wpływu rekultywacji na krajobraz jest niemożliwe z uwagi na fakt, że odbiór walorów krajobrazowych jest wrażeniem subiektywnym obserwatora. Błąd założenia w kontekście obowiązującego prawa wskazany zostanie w dalszej części, jednakże jako stowarzyszenie zawodowe zrzeszające architektów krajobrazu pragniemy poinformować, iż nawet najbardziej subiektywny odbiór krajobrazu można w sposób obiektywny ocenić na podstawie dostępnych metod analizy krajobrazu. W kolejnym przypadku analizując możliwe konflikty społeczne odniesiono się do wpływu planowanej eksploatacji złoża na lokalny krajobraz. We fragmencie tym stwierdzono, iż nowe wyrobisko nie będzie elementem nowym w krajobrazie już znacznie zmienionym wcześniej przez poprzednie żwirownie. Jak wykazano w poprzedniej części niniejszej opinii – dotyczącej lokalizacji kolejnej inwestycji związanej z wydobywaniem żwiru, będzie ona znacznie powiększała areal obcego krajobrazowo elementu jednocześnie wpływając negatywnie na otaczający krajobraz i niewątpliwie nie pozostanie niezauważona przez postronnego obserwatora.

W kwietniu 2015 r. została uchwalona Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. 2015 poz. 774, t. j.)- dokument powstały w celu podjęcia działań mających na celu zwrócenie uwagi, iż krajobraz jest istotnym elementem życia człowieka. Jednym z zapisów tej ustawy jest nałożenie obowiązków na odpowiednie jednostki państwowe wykonywania audytów krajobrazowych w celu waloryzacji krajobrazu kraju, wyłaniania krajobrazów priorytetowych i cennych, zapobiegania dewastacji krajobrazu, itd. Sam fakt powstania takiej ustawy, będącej jednocześnie wynikiem implementacji zapisów Europejskiej Konwencji Krajobrazowej (Dz. U. 2006 nr 14 poz. 98, t. j.) w prawie polskim jest wystarczający, by stwierdzenie o subiektywnym odbiorze walorów krajobrazowych przez obserwatora oraz o niemożliwości oceny wpływu na niego planowanych działań z założenia stało w konflikcie z obowiązującym prawem.

Na koniec pragniemy przypomnieć, iż zgodnie z Europejską Konwencją Krajobrazową krajobraz stanowi zasób sprzyjający działalności gospodarczej, jego ochrona, a także gospodarka i planowanie mogą przyczynić się do tworzenia zatrudnienia, jest ważną częścią jakości życia ludzi zamieszkujących wszędzie, jest kluczowym elementem dobrobytu całości społeczeństwa i jednostek oraz że jego ochrona, a także gospodarka i planowanie niesie w sobie prawa i obowiązki dla każdego człowieka.

W imieniu WM/O SPAK – Prezes Oddziału

dr inż. Marta Akincza, architekt krajobrazu